

MILJENICI MAJKE CRKVE

Svjedočiti za istinu — zato je Krist rođen, zato je došao na svijet (Iv 18, 37). Promislimo malo što to znači! Poistovjetovati razlog dolaska na zemlju s misijom istine. Da Krist nije svjedočio za istinu, bio bi promašio cilj ovozemnog boravka. Kada bi prestao svjedočiti za istinu preko Crkve, učiteljice istine, i opstanak bi Crkve postao suvišnim.

Radi se o istini, koja ljude upućuje u misterij njihova bića, da otkriju ŠTO su, koja ih poučava KAKO moraju živjeti i djelovati, koja cilja na to, da budu ONAKVI kako Bog od njih traži da budu. To je životna istina. Istina što oslobađa od lanaca grijeha, ukrasuje krepostima, otvara dušu prema rosi nebeskih milosti. Ta istina svijetli, topli, spasava, usrećuje.

Krist je, posve očito, posvuda sijao sjeme te životne istine. Zalazio je u sinagogu i naučavao, Popeo bi se na brdo i govorio mnoštvu, Ušao bi u lađicu i hvatao duše da se poklone istini. A naučavao je sjedeći i hodajući. Naučavao je na svaki način, pred svima, jer je životna istina za sve, kao što je Krist došao da sve spasi. Istina i Krist nikada se nijesu rastali, jer Krist je, ISTINA, — koja je PUT, — a ovaj vodi u ŽIVOT.

»Idite i naučavajte« — tj. propovijedajte istinu! U tim se riječima krije naredba, ovlaštenje, misija. Krist je, dakle, svoj ovozemni poziv prebacio na apostole. Apostoli su ujedinjeni u sv. Petru, stoga je iz poslanice sv. Ciprijana uzet natpis na grobu sv. Petra: »Hinc sacerdotii unitas exoritur« — odavde izvire jedinstvo svećeništva. Nasljednici apostola ujedinjeni su u osobi onoga, koji je »dolce Cristo in terra« — slatki Krist na zemlji: u sv. Ocu Papi. Tako ga naziva sv. Kate iz Siene.

Današnji »dolce Cristo in terra« ne prestaje sijati sjeme životne istine. Slatki otac, mudri učitelj. Dva najmilija izazova ljudskom srcu. Kroz ovo kratko vrijeme svoje službe vrhovnog Učitelja njegove riječi poput blijeska osvijetlile su mnoge zakutke umovanja. Zahvalni smo mu. Dragocjene su te njegove riječi. I plodonosne? To ovisi o nama. O našoj suradnji s milošću.

*

Dne 4. XI. 1963. u homiliji, koju je Pavao VI održao u Papinskoj Kaveli, najavio je prvi, svečani nastup kao Učitelj. To je Apostolsko Pismo »Summi Dei Verbum«, u kojemu raspravlja o odgoju sjemeništara. A oni su, bez sumnje, miljenici u krilu majke Crkve. Pavao VI je dao znak, da svi budno

pazimo na ono što će reći. Rekao je, da je taj dokument »ponderato e diffuso« — dobro promišljen i raščlanjen, razuman i jasan, odmjeran i opširan. Na dodajmo: i vrlo dubok.

Sto može dublje potresti srcem Oca i Učitelja nego sudbina kandidata za svećenička zvanja, sjemeništara? Oni su prvi predmet njene majčinske brige. Crkva se uvijek brinula da ih zaštiti i odgoji. Prvi sistematski i dublji zahvat spada u XV i XVI stoljeće. Kada promislimo na te dane rađanja sjemenišnih ustanova, zablistaju nam imena kardinala: Capranica, Nardini, Pole, i svetih pionira-odgojitelja: sv. Ignacija i sv. Karla Boromejskog i drugih, kojih su imena u knjizi života.

Bilo je to 15. VII 1563. Oci Tridentskoga Sabora na svojoj XXIII sjednici usvojili su Dekret, kojim se postavlja idejna i pravna osnova za ustanovljenje sjemeništa. Taj se dan može nazvati rođendanom sjemeništa. Prošle godine navršila se četiristogodišnjica toga događaja.

Crkva ima razloga da spominje taj događaj. U svećeničkim kandidatima Crkva gleda buduće sluge Kristove i upravitelja Božjih tajna (1 Kor 4, 1). A Božje tajne su tajne sretnog života. O sudbini svećeničkih kandidata ne ovisi samo sudbina Crkve, barem s nekog gledišta, nego i sudbina čovječanstva, jer »posrednici između Boga i čovjeka« moraju biti S O, kojom će se moći osoliti ljudske duše, S V J E T L O, koje će drugima kazivati stazu sreće, G R A D na gori, koji će privlačiti primjerom i upućivati prema visinama kršćanskih ideala.

Nastup svećeničkih kandidata treba pripremiti. Potrebno je stvarati prikladan ambijent, da mogu pravilno uzrasti tako dragocjene mladice. U obiteljskom svetištu, a i van njega, onaj »sensus Christi«, duh i osjećaj Kristov, pretstavlja teren, na kojemu će bez sumnje sjeme Božjeg poziva izniknuti te uroditi plodom: svećeničkim zvanjima. Bog sprema svoj dolazak u čovječju dušu. A Bog je onaj koji zove. Božja milosrdna i slobodna volja — eto nam prvog i odlučnog izvora svećeničkog zvanja. On bira miljenike (Iv 15, 16), on ovlašćuje posrednike (Heb 5, 1—4).

I Božji poziv se odnosi na čitava čovjeka. S time treba biti odmah na čistju. Svećenički kandidat mora znati, da je pozvan na žrtvu života, na prinos duše i tijela. Ta žrtva je jaram. Kolikogod taj jaram bio sladak, kandidat mora biti sposoban da ga nosi. Jest, sladak je jaram, lako je breme (Mt 11, 30), ali snagom milosti. A narav joj mora pružiti dispoziciju. Kandidat se ne može pozivati na to da ga Bog zove, niti može dokazivati jasnu i odlučnu volju da će se posvetiti svećeničkoj službi, ako u duši i tijelu, fizički i psihički nije sposoban preuzeti dužnosti i odgovornosti svećeničke službe. Koga Bog zove, onoga i sprema, opskrbljuje prikladnim sposobnostima, osposobljuje (2 Kor 3, 6). Nesposobnost, fizička ili psihička, pomiruje se s polovičnošću. Polovičnost krahira. Kerub mora svijetliti, seraf mora paliti ljubavlju i revnošću. Zato se traži integralni čovjek, potpuna žrtva, čovjek sposoban za žrtvu.

Tko će prosuditi da li je kandidat spreman za žrtvu? Taj »formidandum gravissimumque onus« — dužnost i pravo koje ulijeva strah i koje pritiska svojom težinom — spada na Ordinarija. Dvoumica Ordinariju nije dovoljna. On mora biti moralno izvjestan, da pred sobom ima kandidata koga Bog zove u svoje službenike. Da li kandidat doista posjeduje božanske znakove zvanja — definitivno će reći Ordinarij. Kada Ordinarij kandidata primi i pozove, tada on pred Crkvom uzima na sebe odgovornost za primljenog kandidata, ali i

potvrđuje te čini efikasnim božansko zvanje što je polagano sazrijevalo u kandidatovoj duši.¹

Nije lako konstatirati zrelost kandidatovu za svećenički stalež. Kandidat-sjemeništarc mora steći onu srednju, fizičku, intelektualnu, moralnu i religioznu kulturu kao preduvjet za višu, akademsku kulturnu. Ne može se ni Ali traži se nešto još više. Nije dovoljno da sjemeništarc utiša duh pretjerane kritike prema svemu i svakomu (svojstven na osobit način današnjem mentalitetu), da svlada otpor prema volji starijih izraženoj u zakonima te da stavi granice težnji za bezgraničnom slobodom — on se mora danomice ukrašavati krepostima, rasti u milosnom životu, da dosegne »punu mjeru Kristova rasta« (Ef 4, 13).

Možemo li izraziti sve ovo jednom moćnom idejom? Izrazio je Pavao VI. On je drugom zgodom rekao, da sjemenišni odgoj mora sjemeništarcu saviti ili »piegare«, tako da on pomoću svjesne, dragovoljne discipline i askeze dopre do poslušna kojim će vlastitu osobnost, svoj »Ja« prikazati Gospodinu te se obući u Krista, prenijeti se u njegovu osobnost, jer svećenik je pozvan da bude »alter Christus« — drugi Krist.²

Nastojanje svećeničkog kandidata mora biti radikalno, potpuno. On se mora »angažirati« da se razvije u pravu svećeničku osobnost. U temelje te zgrade svećeničke osobnosti sjemeništarc mora najprije postaviti solidnu bazu, koja se sastoji u kultiviranju naravnih kreposti. Mnogo treba računati, govori Pavao VI, na prirodene, dobre kvalitete što su čovjeku usađene u narav. Milost ne čini uzaludnom narav, ponavlja sv. Otac iz nauke sv. Tome, zato će sjemeništarc prionuti svom dušom oko sticanja raznih kreposti razvijajući sposobnosti dobra što u sebi krije. Neka se ukrasi istinoljubivošću, poniznošću, poslušom, duhom žrtve, strogom kontrolom svega što misli i čini itd.³

Nemojmo se zavaravati. Čovjeku je lako zaustaviti se u naravnim granicama. Fatalno bi bilo smatrati da se može postići pravi i trajni uspjeh u

1. Tridentski je Sabor pisao: »Vocari dicuntur qui a legitimis Ecclesiae ministris vocantur«. U novije vrijeme našlo se pisaca koji smatraju da je uloga Crkve, odnosno Ordinarija koji prima ili poziva, bitna, sastavna komponenta zvanja u sebi. Pavao VI tumači značenje tih riječi. Pravo je zvanje ono kojim Bog zove svoga miljenika. Ordinarij izriče sud o božanskim znakovima zvanja: on to zvanje realizira; čini ga pravovaljanim; potvrđuje ga i pravno ozakonjuje. Sva je ta uloga Ordinarija nekako izvanjska, pravna, obredna. Zvanje je u svojoj biti nadnaravni čin Providnosti, čin milosrdne i slobodne Božje volje, kojim neke bira za svećeničku službu i zato ih ukrasuje darovima naravi i nadnaravi, da mogu dostojno vršiti dužnosti toga staleža. — Poslije ovih riječi Pavla VI nije uputno pripisivati ni najmanju vjerojatnost mišljenju Lahitona, koji je ulogu Ordinarija smatrao konstitutivnim elementom zvanja u sebi.

2. Ovim riječima Pavao VI dotiče se vrhunca teološke metafizike. Osobnost je vrednota. Ona uključuje da je čovjek samostojan. U Kristu ljudska narav nije bila samostojna, ona je pridružena osobi Riječi. Časnije je opstojati u biću dostojanstvenijemu od sebe nego samostojno opstojati, piše sv. Toma u III P q. 2 a 2 ad 2. Mnogo je, dosljedno, časnije za svakoga da se što intimnije združi s Kristom nego da se hvali vlastitom samostojnošću. Obući Krista, pretopiti se u Krista osobit je izvor časti i dostojanstva. Postati »alter Christus« dostiže vrhunce uzdignutosti i veličine. Govor Pavla VI tiskan je u »L'Osservatore Romano« od 28. VI 1963.

3. »Gratia non tollit naturam...« ponavlja često sv. Toma, npr. I P q. 1 a 8 ad 2. Kao što razum funkcionira te pruža preduvjet funkcioniranju vjere, donekle disponira na vjeru, slično i osjećaji moraju funkcionirati i svojim funkcioniranjem stvarati dispoziciju za svetu ljubav. Kao što vjera ne diže razum niti ga čini uzaludnim, tako slično ni sveta ljubav ne diže niti čini uzaludnim funkcioniranje raznih snaga dopuštene ljubavi.

duhovnom životu pod vodstvom eksperimentalne psihologije i pedagogije. Ne, čovječja je narav slaba, potrebna joj je ona »gratia sanans« — milost koja liječi rane iskonskog grijeha. Bez te milosti nije moguće opsluživati u cijelosti zapovijedi naravnog — moralnog zakona niti postići potpune i solidne kreposti.

Potrebno je, dakle, razvijati život milosti. Uporedo s formacijom sjemeništara kao čovjeka mora ići i formacija sjemeništara kao kršćanina i kao svećenika. Nema cijepanja. Nema seciranja onoga što je živo i jedinstveno. Sve naravne snage moraju biti očišćene i upopunjene od nadnaravnih snaga. Ove više sile dolaze osobito preko sakramentalnog života. Nadnaravne kreposti naći će u naravnim krepostima zaštitu i pomoć. Bez solidne baze naravnih kreposti formacija će biti nepravilna, izložena mnogim zastranjenjima, konfliktima. Zdrava duša i zdravo tijelo najbolja su podloga pravilnom duhovnom životu. Tako formirana narav izvrsno će se uklopiti kao službenica svetoj ljubavi da na taj način svi kreposni čini budu zaslužni (Kol 3, 17; 1 Kor. 13. 1—3).

Svestran je cilj: odgoj integralne osobnosti. Treba koncentrirati snage svih odgojnih faktora. I nastavnici i profesori, srednje škole i teologije, naći će načina kako treba nastavu pretvoriti u sredstvo za duhovni napredak.⁴ Plod toga nastojanja će biti: integralno odgojen čovjek-kršćanin-svećenik. Odgojen, razumije se, pod vodstvom razuma rasvijetljena Objavom (2 Tim 3, 17).

Nije dovoljno osvojiti pozicije. Potrebno je stečeno zadržati. Sjemeništara nosi svoje zvanje u zemljanim posudama (2 Kor 4, 7). Treba ga čuvati. Ograditi ga od razorne snage grijeha. Razvijati ga konstruktivnim snagama kreposti i milosti. Napijati se na izvoru žive vode, hraniti se kruhom jakih

4. Vrlo je važno ovo isticanje vrijednosti naravnih kreposti, tj. onih koje čovjek može postići vlastitim snagama ponavljanjem istih čina. Pretjeruje Häring kada tvrdi da naravna krepost nije prava krepost (DAS GESETZ CHRISTI u franc. izd. II str. 277). Zar su u čovjeku uništene sve klice dobra? Nije li bila zabluda Bajeva to nijekanje vrijednosti naravnih kreposnih čina? Nije li Crkva više puta rekla da postoje po naravi dobri čini, vrijedni pohvale? (D. 1524;1037;1065). Čovjek je podložan prirodno-moralnom zakonu iako ne pozna da opstoji osobni Bog. Mnogi bezvjerci čine naravno-dobre, pohvalne čine. Bez sumnje za kršćanina krepost prima svoju puninu i svoju nadnaravnu vrijednost religioznim i nadnaravnim usmjerenjem, ali u riječima Pavla VI dan je naglasak na naravne kreposti tako da nema solidna kršćanskog savršenstva, ako se ono ne osloni na naravne kreposti kao »in solido fundamento«. Pavao VI priznaje naravnim krepostima četverostruku ulogu: prvo, one služe za efikasan odgoj sjemeništara; drugo, njihovo funkcioniranje paralizira negativnu djelatnost raznih sjemenki zla što se kriju u čovjeku; treće, omogućuje da sjeme dobrih čina posijano u čovječju narav izraste u plodonosno stablo; četvrto, njihovo funkcioniranje učvršćuje temelje duhovne zgrade, zgrade savršenstva.

5. Prevažno načelo kršćanske pedagogije! Sv. Pavao tvrdi da kršćanin mora odbaciti svaku izobrazbu koja bi zanemarila moralne vrednote te da mora prigrliti svaku izobrazbu koliko se rukovodi moralom i religijom (2 Kor. 10, 5). Time dokazuj da je kršćanska pedagogija davno zastupala ono što suvremena pedagogija tvrdi da je preuzela od J. F. Herbarta (1776—1841). Prema Herbartovu naučavanju nema pravog odgoja bez usavršavanja pameti, bez izobrazbe, niti ima vrijednosti izobrazba koja ne bi bila odgojna. Nastava je, prema suvremenoj pedagogiji, odgojno-obrazovni proces. Uostalom jasna je nauka sv. Tome da se ne može sačuvati čistoća i nepristranost znanja bez nekih moralnih kreposti, jer mane ili zle sklonosti lako poremete ispravno, objektivno prosuđivanje. Isp. I—II q. 58, a. 5. Zasluga je kršćanske pedagogije u tome što je glavno težište odgojne problematike uvijek postavljala u odgoju volje, u sticanju kreposti. Sve u čovjeku ovisi o njegovoj volji. Volja je, rekli bi stari, — »Totus homo«.

(Iv 4, 14; 6 35). Euharistija je veliko jamstvo za ustrajnost u zvanju. Tu je Krist. Među svojim miljenicima, u njima. Poziva, opominje, zapovijeda: »Svako neka ostane u onom stanju, u kom ga je zatekao Božji poziv« (1 Kor 7, 12).

*

Kardinal Pallavicini rekao je o Tridentskom Saboru, da bi se sav trud, uloženi u njegovu održavanju, bio isplatio samim tim što je taj Sabor proglasio konstituciju o sjemeništima. Što je, naime, važnije nego li nastojanje da se podigne duhovni i moralni stupanj čovječanstva? Sjemeništa su pozvana da budu rasadišta tih radnika na njivi Gospodnjoj, tih preobrazitelja čovječanstva. Čovječanstvo će biti onakvo kakvim ga izgradimo. Izgradit ćemo ga onakvim kakvim ga budu nastojali izgraditi oni koji su pozvani da budu SO — SVJETLO — GRAD NA GORI.

Recimo analogno. Samo ovaj nastup Pavla VI, ovo njegovo Apostolsko Pismo o sjemeništima, prenijeti će njegovo ime u budućnost. Dao Bog da bude premnogo sličnih intervencija. Zahvalni smo mu kao pravi sinovi. Izvucimo pouku kao najmarljiviji učenici. U ovom Drugom Vatikanskom Saboru možemo reći da je Crkva našla sebe. Ušla je u otajstvo svoga porijekla. Postala je svjesna svoje misije u svijetu danas, da postane sposobna nositi životnu istinu ljudima današnjice. Ispunila se radošću konstatirajući kako je bujan i dubok život mističnog tijela Kristova. Elanom koji potječe iznutra koraknuti će naprijed.

Jedan je pravac: sve privesti Onomu od kojega je sve primila u nadnaravnom pogledu: Kristu. Ona želi na osobit način da miljenici njena srca, sjemeništarci, budu prožeti onom ljubavlju koja je spremna i na križ poći za bližnjega. Tako je pokazao primjerom Krist. Svođenje misli, riječi i djela na Krista najuspješnije je sredstvo da se izmiri sve što je na zemlji ili na nebu (Kol 1, 20).

UREDNIŠTVO